

2. Měření hospodářského cyklu

- **Koncept potenciálního produktu a produkční mezery je významným nástrojem analýzy hospodářského cyklu**

Odhady potenciálního produktu mají významnou roli při oddělení střednědobých a dlouhodobých trendů od cyklických pohybů v ekonomice. Lze rozlišit dva přístupy ke konceptu potenciálního produktu. Z čistě statistického hlediska jde o zjištění a následné porovnání trendových hodnot na straně jedné a skutečně dosaženého výstupu na straně druhé. Alternativně je k dispozici definice opírající se o ekonomické hledisko v rámci kterého je potenciální produkt pojímán jako agregátní nabídka, která je udržitelná v čase a jež je determinována příslušnou strukturou produkce, stavem technologie a dostupnosti inputů. Takový koncept potenciálního produktu tak reflektuje převažující ekonomické omezení na trhu výrobních faktorů.

- **K vysvětlení vzniku produkční mezery je k dispozici více teorií**

V ekonomické literatuře je možno najít mnoho vysvětlení toho, proč reálný a potenciální produkt často divergují, tj. proč vzniká produkční mezera. Teorie lze rozdělit do dvou základních typů. Teorie jedné skupiny vysvětlují rozdíl mezi potenciálním a skutečným produktem rigiditami v ekonomice, které způsobují, že čas potřebný k přizpůsobovacím procesům cen a mezd není zanedbatelný. V tomto případě je produkční mezera měřítkem bilance úhrnných podmínek na nabídkové a poptávkové straně ekonomiky a může tak být užitečnou informací o cenových tlacích.

Druhá větší teoretická skupina se opírá o modely reálného hospodářského cyklu, kde rozměr produkční mezery je přisuzován vlivu nabídkových šoků, zejména produktivity. V tomto případě produkční mezera reflektuje dočasné problémy nerovnováhy zapříčiněné přizpůsobovacími procesy výroby na technologické změny a na neočekávaný vývoj na nabídkové straně ekonomiky.

- **K odhadu růstu potenciálního produktu se využívají jak produkční funkce, tak i statistické přístupy**

K odhadu potenciálního produktu je k dispozici více metod, které lze seskupit do dvou skupin. První skupinu metod představují „produkční funkce“ a druhou „statistické přístupy“. Přístup opírající se o produkční funkce představuje pokus vytvořit explicitní model nabídkové strany ekonomiky za pomoci ekonomické teorie. Pokusy vyústily později v separaci trendu a cyklické komponenty. Obsahem produkční funkce je vyjádření vztahu mezi potenciálním produktem a jejími strukturálními determinanty. Její věcný rámec vytvářejí klíčové ekonomické síly, které podmiňují ekonomický růst ve střednědobém horizontu. K těm patří především práce, kapitál a jejich produktivity.

Existuje celá řada podob produkční funkce včetně nejčastěji používané „Cobb-Douglas“ funkce, ve které jako inputy působí kapitál, práce a technický pokrok (produktivita faktorů).

$$Y_t = A_t K_t^{1-\alpha} N_t^{\alpha},$$

kde Y_t je potenciální produkt, A_t je trendová komponenta celkové produktivity faktorů, K_t je zásoba kapitálu a N_t je trendová komponenta zaměstnanosti, parametr α je elasticita práce k produktu.

- **Odhad potenciálního produktu pomocí produkční funkce umožňuje ekonomickou interpretaci**

Přístup pomocí produkční funkce je široce využíván mezinárodními organizacemi jako je OECD a IMF k odvození odhadu potenciálního produktu, který vytváří ekonomický rámec vztahu mezi produktem a jeho dlouhodobými fundamentálními veličinami. K výhodám použití produkční funkce k odhadu potenciálního produktu patří disponibilnost dat. K určitým nevýhodám však patří určitá nespolehlivost dat kapitálové zásoby a obtížná dostupnost údajů o počtu odpracovaných hodin. Vzhledem k možnosti odlišným způsobem měřit produktivitu faktorů mohou rozdílnosti v předpokladech trendových komponent vést i k odlišným odhadům potenciálního produktu. K odhadu potenciálního produktu se používají též statistické metody, které pomocí vyhlazovacích postupů vymezí trendovou hodnotu. Nejčastěji používaným přístupem je použití Hadrlick-Prescotova filtru.